

Petr Sokol: Berlusconiho nástup na hřiště

07.ledna 2010

www.reflex.cz

07.01.2010

Politolog a šéfredaktor CEVRO Revue Petr Sokol komentoval pro první číslo Reflexu politickou situaci v Itálii.

Když nedávno udeřil Massimo Tartaglia předsedu italské vlády Silvia Berlusconiho do obličeje modelem milánské katedrály, nebyl to jen čin vyšinutého jedince. Byl to symbolický vrchol napjaté politické atmosféry Itálie posledních měsíců, která se blíží STUDENÉ OBČANSKÉ VÁLCE. O co jde?

Italská levice se stále nedokáže vyrovnat s faktem, že Berlusconiho nemůže porazit politickými prostředky, jako jsou volby. Stále častěji ho proto chce vyřadit ze hry mimopolitickými kroky. Staré pokusy skandalizovat premiéra přes obvinění z korupce a nekalých podnikatelských praktik odezněly. Na scénu proto nyní vyplouvají historky z premiérova soukromého života. Mužem, který vyniká ve snaze o Berlusconiho vyřazení ze hry, je bývalý soudce Antonio Di Pietro. Právě on přispěl k pádu italské první republiky na počátku devadesátých let minulého století a mnozí jsou přesvědčeni, že se o totéž snaží nyní. V cestě mu ovšem stojí politik, kterému krajané přezdívají Il cavaliere - rytíř. Političtí oponenti Berlusconiho stále znovu spojují s mladými ženami, skandály a korupcí, ale on přesto opakovaně vyhrává volby. Kde je podstata fenoménu Berlusconi? Pro odpověď se vraťme na začátek devadesátých let.

Psal se rok 1993 a v Itálii se hroutila politická scéna, jak ji Italové znali od druhé světové války. Po padesáti letech vlády středopravicové křesťanské demokracie v kombinaci s menšími stranami obyvatelům Apeninského poloostrova došla trpělivost s všudypřítomnou korupcí.

Skupina soudců, z nichž mnozí měli blízko k politické levici a mezi kterými vynikal již zmíněný Antonio Di Pietro, rozjela akci s názvem Čisté ruce. V jejich sítích uvízla řada klíčových politiků pěti hlavních politických stran. Všechny politické strany s výjimkou krajní levice a pravice byly v troskách. Komunistům konečně svítla naděje, že se dostanou k moci.

LEGENDÁRNÍ PROJEV

Na jaro 1994 byly vypsány předčasné volby a ještě na Nový rok 1994 nikdo nepochyboval, že vítězem se stane mírně reformovaná Strana komunistické obnovy. V tom okamžiku se na scéně objevil podnikatel Silvio Berlusconi.

Šestadvacátého ledna 1994 vystoupil v televizním vysílání a pronesl svůj legendární projev. V emotivním a do každého detailu připraveném vystoupení sdělil národu, že ho láska k Itálii dovedla k rozhodnutí vstoupit na politické hřiště.

"Nechci žít v nesvobodné zemi," brnkal Berlusconi na strunu obav z vládního angažmá přejmenovaných komunistů. "Nastupujeme na hřiště," dodal. Začal se rodit fenomén Berlusconi jako hlavní úkaz druhé Italské republiky, jak se v Itálii nazývá období od krachu zavedených italských politických stran v roce 1993.

Tehdy sedmapadesátiletý Silvio Berlusconi byl již výraznou postavou italského veřejného života, ale dosud se držel stranou politiky. Muž, který chtěl otočit politický poměr sil v zemi, nebyl jen druhým nejbohatším Italem, ale pro mnohé spoluobčany zejména symbolem individuálního podnikatelského úspěchu.

Pocházel ze střední vrstvy, ale svou pílí se vypracoval na majitele největšího mediálního impéria v zemi. Začal podnikat ve stavebnictví, ale rychle pozornost zaměřil na média, a to hlavně televizi. Jeho původně milánská lokální televize se rozrostla do celonárodního spojení regionálních televizí,

které pokrývaly celý Apeninský poloostrov.

TYPICKÝ RYS

Už zde můžeme najít jeden Berlusconiho typický rys. Italská legislativa tehdy chránila veřejnoprávní televizi RAI monopolem na celostátní vysílání. Berlusconi tedy zákon obešel: vytvořil síť regionálních televizí, které obsáhly celou Itálii. A pak prolobboval u svých politických přátel, a to překvapivě zejména socialistů, změnu zákona.

Dva měsíce po svém projevu o "vstupu na hřiště" Berlusconi zaregistroval novou politickou stranu. Do jejího budování zapojil čelné manažery svých společností a specialisty na reklamu. V atmosféře všeobecného znechucení politickými stranami Berlusconi vsadil na symbol, s nímž si ho většina Italů také spojovala - sport.

V roce 1986 koupil milánský fotbalový klub AC a jeho investice tým dovedly k vrcholu klubové historie. Byl to právě nový majitel, kdo do klubu přivedl hvězdné nizozemské trio Gullit-Rijkaard-van Basten, vyhrál s ním sedm italských titulů a získal pět vítězství v tehdejší době Ligy mistrů. Fotbalová Itálie mu ležela u nohou a majitel AC to hodlal využít pro svůj další politický vzestup.

ITÁLIE, DO TOHO!

Svou novou stranu proto nazval netradičně Forza Italia, což se sice do češtiny většinou překládá jako Vzhůru, Itálie, ale přesnější verze by zněla spíše Itálie, do toho!", protože slovo forza italská fotbalová fanoušci používají jako pokřik obdobný našemu do toho!

Sázka na kombinaci sportovní terminologie a obrazu úspěšného podnikatele vyšla. Volební výsledek z jara 1994 potvrdil, že Italové Berlusconiho uvěřili, že je tím, kdo vyvede Itálii z krize a zabrání nástupu bývalých komunistů.

Forza Italia se stala nejsilnější stranou v parlamentu, ale k vytvoření vlády se musela spojit s autonomisty ze severu země i s reformovanými bývalými fašisty se základnou na jihu. Po půl roce v politice byl z Berlusconiho italský premiér. Jeho nesourodá koalice v sobě měla od počátku zakódovaný rychlý rozpad a skutečně se po pár měsících rozpadla. Jenže Berlusconi už získal pozici nezpochybnitelného lídra nelevicové politiky v zemi a tu si drží dodnes. Vyhrál třikrát parlamentní volby a strávil více než sedm let v čele vlády. Italská levice k němu nikdy nenašla adekvátní protějšek. Nebyl jím ani Romano Prodi, který se Berlusconiho sice mohl vyrovnat v politických dovednostech, ale nohu mu podráždila nejednota jeho levice. To Berlusconi svou stranu řídil někdy až diktátorskými způsoby a naučil se rychle držet na uzdě koaliční partnery.

SYMBOL STABILITY

To vše vždy doplňoval využíváním politických kampaní, které se nebály stát na samém okraji kýče. Kdo měl někdy v ruce předvolební materiál strany Forza Italia, potvrdí, že po jeho prohlédnutí nebylo těžké podlehnout dojmu, že kam Silvio vstoupí, vše rozkvete a změní se k lepšímu. A tato forma propagace skutečně přinášela hlasy.

U nás by se Berlusconiho kampaně daly přirovnat snad jen ke kultu Novy a "novácké kultuře" v době její největší slávy. Mnohým intelektuálům se to nelíbilo, ale v prodeji to v obou případech plně fungovalo.

ŽELEZNÝ, NEBO DE GAULLE?

V České republice by měl k Berlusconiho nejenom díky stylu kampaní asi nejbližší Vladimír Železný. Paralela by ovšem byla přesnější, pokud by Železný vybudoval televizi Nova od počátku úplně sám a nemusel se o ni přetahovat s americkými (spolu)vlastníky. V případě italského premiéra totiž nikdo nemůže zpochybňovat schopnosti, se kterými vybudoval doslova z ničeho své impérium. Oba politiky

a mediální mágy naopak spojovala schopnost využívat svá média k politickým účelům a schopnost politicky přežívat řadu kontroverzí a skandálů spojovaných s jejich působením ve veřejném životě. Zatímco Čech Železný se v politické sféře svým podnikatelským výkonům nikdy nevyrovnal, Ital Berlusconi dospěl v obou oborech až na samý vrchol. Na evropské úrovni proto můžeme s trochou nadsázky italského politika přirovnat k nikomu menšímu než generálu de Gaullovi.

Na první pohled troufalé srovnání má do značné míry racionální základ. Ani Berlusconi se stejně jako dlouholetý francouzský prezident nebál vytvořit nový politický proud, vtisknout mu velmi osobní ráz a postavit se v okamžiku hluboké politické krize do čela své země. Ne náhodou oba zmínění politici založili vlastní "číslovanou" republiku. Ve Francii se od nástupu de Gaulla počítá takzvaná pátá republika, Berlusconi zase v Itálii "založil" republiku druhou.

Berlusconi to vše učinil v kulisách barvitě italské politiky a v duchu své velmi temperamentní povahy. To sice trochu zamlžuje jeho politický úspěch, ale už dnes je Silvio Berlusconi nejenom pro Italy symbolem jedné éry v dějinách své země.

Reflex 1/2010